

8. ІСТОРІЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ НАУКИ

УДК 619(092)[Nechval I. T.]

DOI 10.36016/VM-2019-105-23

ДО 100-РІЧЧЯ ДОКТОРА ВЕТЕРИНАРНИХ НАУК ІВАНА ТИМОФІЙОВИЧА НЕЧВАЛЯ — ДИРЕКТОРА ОДЕСЬКОЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ СТАНЦІЇ (1970–1989 рр.)

Богач М. В., Селіщева Н. В.

Одеська дослідна станція Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини», Одеса, Україна, e-mail: bogach_nv@ukr.net

Стегній Б. Т., Воек Д. В., Унковська О. М.

Національний науковий центр «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини», Харків, Україна, e-mail: admin@vet.kharkov.ua

У статті висвітлено основні етапи життя та наукової діяльності Івана Тимофійовича Нечваля, доктора ветеринарних наук, який у 1970–1989 рр. обіймав посаду директора Одеської науково-дослідної ветеринарної станції. Основним напрямом його понад 60-річної наукової та адміністративної роботи було вивчення епізоотіології туберкульозу тварин, розробка заходів профілактики та боротьби з цією інфекцією. Наукові досягнення Івана Тимофійовича викладені у 82 наукових працях щодо інфекційних хвороб тварин (книги, статті, інструкції та методичні вказівки).

Система заходів щодо профілактики та боротьби з туберкульозом великої рогатої худоби та свиней, розроблена І. Т. Нечвалем знайшла широке практичне використання та була включена до інструкції «Про заходи з профілактики та оздоровлення тваринництва від туберкульозу» (1997). Окремі фрагменти його робіт були використані в доповідях на науково-практичних конференціях.

Ключові слова: ювілей, історія науки, Одеська науково-дослідна ветеринарна станція, велика рогата худоба, свині, туберкульоз, заходи боротьби, профілактика.

Іван Тимофійович Нечваль, доктор ветеринарних наук, полковник ветеринарної служби в запасі — випускник Київського ветеринарного інституту, директор Одеської науково-дослідної ветеринарної станції (1970–1989 рр.). Його науковий та управлінський досвід роботи у сфері ветеринарної медицини нараховує понад 60 років.

Народився Іван Тимофійович 28 січня 1919 року на Чернігівщині у м. Ніжині в сім'ї робітника. Батько працював майстром на залізниці, мати була домогосподаркою. Дитинство було важким і голодним. У багатодітній родині було шестеро дітей, з яких вижили лише троє, решта — загинули під час голодомору, від епідемій та в період окупації. Один брат підірвався на німецькій міні в полі, коли пас корів.

Але, незважаючи на скрутні часи, Іван Тимофійович тягнувся до знань. Спеціальну освіту здобував спочатку у Ніжинському ветеринарному технікумі, потім вступив до Київського ветеринарного інституту. В інституті був майстром лижного спорту на дистанції 50 км. З вірним другом Сергієм Разумовичем Дідовцем завойовував не одну нагороду на змаганнях. Іван Тимофійович часто з теплотою згадував свого друга — і як ділили один костюм на двох, який одягав той, у кого були більш важливі справи (як правило це були побачення з дівчатами), і як здійснювали довгі пробіги на лижах у зимному голосіївському лісі. Та швидко пролетіли веселі студентські роки, останній державний екзамен здавали у Харкові, тому що Київ був окупований німецько-фашистськими військами.

Але, незважаючи на скрутні часи, Іван Тимофійович тягнувся до знань. Спеціальну освіту здобував спочатку у Ніжинському ветеринарному технікумі, потім вступив до Київського ветеринарного інституту. В інституті був майстром лижного спорту на дистанції 50 км. З вірним другом Сергієм Разумовичем Дідовцем завойовував не одну нагороду на змаганнях. Іван Тимофійович часто з теплотою згадував свого друга — і як ділили один костюм на двох, який одягав той, у кого були більш важливі справи (як правило це були побачення з дівчатами), і як здійснювали довгі пробіги на лижах у зимному голосіївському лісі. Та швидко пролетіли веселі студентські роки, останній державний екзамен здавали у Харкові, тому що Київ був окупований німецько-фашистськими військами.

Одразу ж зі студентської лави в 1941 році Іван Тимофійович відправився на фронт. Війна закарбувалася в його пам'яті на все життя, особливо — оборона Сталінграда. Нескінчені бомбардування міста, через ворожі літаки не видно було неба. Масовані ворожі удари перетворювали місто в суцільні руїни. В одну з перерв між бомбардуваннями три офіцери, серед яких був і Іван Тимофійович, зібралися у зруйнованому підвалі будинку щоб перепочити та поїсти. Через декілька хвилин почули шум бомби, яка летіла прямісінько на них. У цей час один з офіцерів швидко зорієнтувався в ситуації і вискочив через вікно у велику вирву від раніше розірваної бомби, що стало для нього порятунком, а Іван Тимофійович з другим офіцером не встигли вискочити й опинилися глибоко присипаними під руїнами будинку. Становище виявилось критичним, дихати ставало все важче, не вистачало повітря. Промайнула думка покінчити з життям, але руки були міцно затиснуті, до пістолета не дотягнутися, і він утратив свідомість. Після закінчення бомбардування, офіцер, який встиг вискочити, показав місце, де залишилися люди, і солдати лопатами стали розгрібати розвалини. Через деякий час вони помітили як почав просипатися пісок унаслідок повороту голови Івана Тимофійовича. Серед живих залишився він один, другий офіцер загинув. Непритомного, його погрузили на полторку на соломі та повезли до шпиталю по мосту через Волгу, який був складений з дерев'яних колод. Від сильної тряски він отямився, але мова відновилася лише через тиждень у шпиталі, коли його здолала сильна спрага, і він простогнав — «Води!». Це його перше слово-крик супроводжувалося радісними емоціями поранених бійців, які лежали в цій палаті. За оборону Сталінграда Івана Тимофійовича нагороджено медаллю. Через багато років після закінчення війни в нього була нагода побувати у Волгограді. Довго він шукав те місце, де вони тримали оборону, і де він удруге народився, а коли знайшов, то довго-довго стояв у роздумах і спогадах про воєнні часи, бойових побратимів і про свою долю.

Потім були довгі та суворі дороги війни з боями, пораненнями, контузіями, втратами бойових побратимів, скрутою і екстремальними ситуаціями. Він згадував випадок, коли виснажені від тривалих переходів бійці засинали на ходу, і він по інерції крокував якийсь час у протилежному напрямку в бік від основного шляху. Двічі поранений і двічі контужений Іван Тимофійович дійшов до Будапешта, де одержав дуже серйозне поранення в ділянці стегна. Знаходячись у важкому стані проходив тривале лікування в польовому шпиталі. На нижню частину тіла був накладений гіпс, цей стан був дуже болючий, з неймовірними стражданнями. Під час Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. І. Т. Нечваль — старший ветеринарний лікар 265-го гвардійського стрілецького полку Південно-Західного, Сталінградського, Українського фронтів, учасник боїв за Сталінград, Ростов, Одесу та інші невеликі населені пункти.

По закінченні війни дивізію, де він проходив службу, направили на Далекий Схід на війну з японцями. З 1945 року Іван Тимофійович — старший офіцер військово-ветеринарної служби Забайкальського військового округу (м. Чита). У 1955 році його було обрано депутатом Борзенської районної ради народних депутатів Читинської області. У 1956 році — звільнено у запас з військовим званням підполковника.

Довгі роки Іван Тимофійович тримав у пам'яті всі населені пункти, які визволяв від Сталінграда до Будапешта, тим чином перевіряючи свою пам'ять.

З 1956 по 1959 рр. І. Т. Нечваль обіймав посаду директора Станіславської (Івано-Франківської), а з 1959 по 1968 рр. — Полтавської обласних ветеринарних лабораторій. У 1966 році, без відриву від виробництва, закінчив аспірантуру при кафедрі мікробіології Полтавського сільськогосподарського інституту, у 1967 році — захистив кандидатську дисертацію на тему «Епізоотологія інфекційного атрофічного риніту свиней в Україні».

З 1968 року трудова діяльність Івана Тимофійовича була пов'язана з Одеською науково-дослідною ветеринарною станцією УНДІЕВ (нині — Одеська дослідна станція ННЦ «ІЕКВМ»). Спочатку він був обраний за конкурсом на посаду старшого наукового співробітника, а в подальшому — завідувача відділу епізоотології, з 1970 року — директор станції, у 1989 р. переведений на посаду головного наукового співробітника, а з 1995 по 2003 рік — очолював лабораторію епізоотології. На всіх етапах своєї трудової діяльності Іван Тимофійович виявляв чималі організаторські здібності та відданість ветеринарній справі. У 1987 році він захистив докторську дисертацію на тему «Мікобактеріози свиней».

За розробку вакцини та її застосування за невстановленої етіології хвороби норок, Іван Тимофійович був включений у програму 18-ї міжнародної ветеринарної конференції (Париж, 1967 р.). У наступному році він брав участь у науково-методичній нараді країн економічної взаємодопомоги (Варшава, 1968 р.) на тему «Атрофічний риніт і пневмонія свиней» і делегації спеціалістів Головного ветеринарного управління СРСР з переймання досвіду оздоровлення Чехословаччії від бруцельозу та туберкульозу тварин.

Основний напрям наукової роботи І. Т. Нечвалія — епізоотологія туберкульозу тварин, заходи профілактики та боротьби з цією інфекцією. Його науковий доробок — це 82 наукові праці з інфекційних хвороб тварин (книги, брошури, методичні рекомендації, статті, інструкції та настанови). Визначні заслуги Івана Тимофійовича у розробці системи заходів з профілактики й оздоровлення від туберкульозу поголів'я великої рогатої худоби та свиней, що знайшли практичне застосування та включені до інструкції «Про заходи з профілактики та оздоровлення тваринництва від туберкульозу» (1997), окремі фрагменти робіт були використані в доповідях на науково-практичних конференціях.

За бойові заслуги І. Т. Нечвалія нагороджено орденом Великої Вітчизняної війни I ступеня, орденом «Червоної Зірки», орденом Богдана Хмельницького, медаллю «За бойові заслуги», 14 медалями за участь у бойових діях і звільнення міст-героїв, а за плідну роботу — орденами Трудового Червоного Прапора та «Знак Пошани». За успішне виконання планів наукових досліджень і впровадження досягнень науки в практику Іван Тимофійович багато разів нагороджувався грамотами Президії Південного відділення ВАСГНІЛ, адміністрацією УНДІЕВ. Івана Тимофійовича призначено пенсіонером «За особливі заслуги перед Україною».

Іван Тимофійович користувався дуже високим авторитетом серед керівників різного рівня та спеціалістів господарств. Йому були притаманні простота та скромність, чесність і доброзичливість, дисциплінованість і вимогливість, невтомна наполегливість у досягненні мети, і, у той же час, він вирізнявся своєю активною життєвою позицією, життєлюбністю, ерудицією та мудрістю. Помер Іван Тимофійович Нечваль 2 лютого 2008 року.

Його світлий образ назавжди залишиться у пам'яті колег, співробітників і всіх, кому довелося спілкуватися з цією чудовою людиною.

**TO THE 100th ANNIVERSARY OF DOCTOR OF SCIENCES (VETERINARY
MEDICINE) IVAN TYMOFIIOVYCH NECHVAL — DIRECTOR OF THE ODESSA
SCIENTIFIC-RESEARCH VETERINARY STATION (1970–1989)**

Bogach N. V., Selishcheva N. V.

*Odesa Experimental Station of the National Scientific Center "Institute
of Experimental and Clinical Veterinary Medicine", Odesa, Ukraine*

Stegniy B. T., Vovk D. V., Unkovska O. M.

National Scientific Center "Institute of Experimental and Clinical Veterinary Medicine", Kharkiv, Ukraine

The article covers the main stages of life and scientific activity of Ivan Tymofiiovych Nechval, Doctor of Science (Veterinary Medicine), director of Odessa Scientific-Research Veterinary Station (1970–1989). His scientific and administrative experience in veterinary medicine is over 60 years. The main area of scientific work was the epizootiology of tuberculosis of animals, measures for prevention and control of this infection. His scientific achievements are 82 scientific works on infectious animal diseases (books, brochures, guidelines, articles, instructions and guidelines). System of measures on prevention and control of tuberculosis of cattle and pigs, developed by I. T. Nechval, were of practical use and were included in the Instructions "On measures for the prevention and recovery of livestock from tuberculosis" (1997), some fragments of works were used in reports at scientific and practical conferences.

Keywords: anniversary, history of science, Odessa Scientific-Research Veterinary Station, cattle, pigs, tuberculosis, measures for prevention, control.